

Thanatos

ISSN 2242-6280, vol. 5 2/2016

© Suomalaisen Kuolemantutkimuksen Seura Ry.

https://thanatosjournal.files.wordpress.com/2016/12/pajari_kuoleman_idealisoimisesta.pdf

Kuoleman idealisoimisesta

Ilona Pajari

Jyväskylän yliopisto

Thanatoksen vuoden 2016 jälkinmäinen numero on viimeinen helmikuussa järjestetyn Idealized deaths -symposiumin vaiheista. Kiitos kaikille mukana olleille, niin symposiumissa kuin tämän numeron toimittamisessakin!

Hyvä kuolema tuo nykyihmiselle usein mieleen kuolevan hyvän hoidon, rauhallisen kuolinympäristön ja joillekin ehkä tarpeen tullen eutanasiankin. Kuoleman hyvyys ei kuitenkaan pääty fyysiseen kuolemaan, vaan kuoleman voi tehdä hyväksi myös jälkikäteen. Väinäjän elämästä etsitään myönteisiä asioita; kuolemansyytä voidaan ihannoita, kuten kuolemaa sodassa; vaikean sairauden kärsineen kuolema saatetaan nähdä jopa toivottuna, kun toivoa paranemisesta ei enää ole.

Kuolemansyitä arvotetaan usein eri tavalla ja eri syistä. Pikainen kuolema aivoverenvuotoon tai sydänkohtaukseen on joidenkin toive: ei tarvitse kitua. Toisaalta syöpä sallii lähes aina kuolemaan valmistautumisen, omaisten hyvästelemisen ja ehkä muidenkin asioiden järjestelemisen. Väkivaltainen kuolema on useimmiten vaikea sovittaa nykyajan maailmankuvaan, vaikka se tapahtuisikin taistelukentällä. Aseteknologian kehitykseen kannustaa osin se, että kaatumisen sodassa ei enää ole samanlainen ihame kuin vielä 1900-luvun alussa. Siviilien kuolema ei tunnu olevan yhtä suuri ongelma.

Numeron tieteelliset artikkelit painottuvat kuolemanjälkeisen tilan idealisoimiseen, erityisesti hautaamiseen. Egle Bazaraiten artikkeli liettualaisista hautausmaista ja niiden rakenteesta antaa hyvän kuvan siitä, millaisiin uskomuksiin ja pyrkimyksiin hautausmaan suunnittelu - tai suunnittelemattomuus - on perustunut. Katolista perua olevien hautausmaiden hierarkkisuus vertautuu alun perin pakanallisiin hautausmaihin, joissa voidaan edelleen nähdä vanhojen uskomusten vaikutus. Wilfred Luke Komakech taas käsittelee artikkelissaan sitä, miten Afrikasta Yhdysvaltoihin viime vuosikymmeninä muuttaneet kokevat hautapaikan merkityksen. Ajatus haudasta entisellä kotiseudulla on kulttuurisesti tärkeä, mutta erilaiset käytännölliset ja uskonnolliset seikat vaikuttavat ratkaisuihin.

Mikko Kallionsivun essee modernin kuolemasuhteen monisatavuotisesta historiasta tuo esille myös uushistorismin historian- ja kulttuurintutkimuksen lähestymistapana. Kuolemaa on idealisoitu eri aikoina, kunnes se on vähitellen menettänyt kulttuurisen merkityksensä. Moni kuoleman historian esitys myös sivuuttaa sen, että kunkin ajan aikalaiskokemuksessa on voitu havaita kuolemasuhteen nopea muutos.

Kuoleman idealisoimista tai vähemmän ideaalia puolta käsittelevät tavallaan eutanasia-asenteista väitelteen Anja Terkamo-Moision *lectio praecursoria* ja Kirsi Kanervan arvioima Riikka Miettisen itsemurhan historiaa käsittelevä väitöskirja. Voiko kuolemaa lopulta käsitellä pohtimatta sen ihanteellisia puolia? Onhan aina tavoitteena joko parantaa ihminen kokonaan, tehdä hänen viimeiset hetkensä hyväksi tai ainakin ymmärtää kuolema siten, että suruprosessi voi alkaa mielekkäällä tavalla. Entisaikain eri kuolemansyiden arvottaminen on jäänyt suurelta osin pois; pyrimme mieluummin jättämään epämieluisan syyn tilastoihin kuin arvioimaan ihmisen koko elämää sen valossa.

Kuoleman idealisointi on usein välttämättömän parhain päin selittämistä ja käsittämättömän käsittämistä. Miksi ihmisten yleensä täytyy kuolla ja miksi juuri tämän ihmisen ja tällä tavalla. Ihanteellisesta kuolemasta puhuttaessa tuodaan usein esille *ars moriendi* -perinne, mutta jokaisella ajalla on omat kuoleman ihanteensa. Nykyajan ihanteellisin kuolema ei ehkä olekaan oma kuolema, jota ikuisesti nuorekkaan ruumiin ja yhä uusiin voittoihin pyrkivän hengen kuvastoissa ei lopulta pidetä tärkeänä.

Sen sijaan merkityksellistä on se, miten ”selviydymme” läheisen kuolemasta – sillä selviytyähän meidän täytyy. Ajatus siitä, että kaikki mikä ei tapa, ei vahvistakaan, on vieras. Ja parhaassa tapauksessa kuolleet läheisemme eivät edes mene minnekään kauaksi, vaan heihin voi pitää yhteyttä tavalla tai toisella. Elleivät he peräti liiku keskuudessamme enkeleinä, suojaten ja siunaten. Tuonpuoleisuudestakin on tullut tämänpuoleisuutta ja kuolemassa saamme menettämisen lisäksi monia asioita. Surevan ihmisen ajatuksia ja uskomuksia ei ole oikein kyseenalaistaa niin kauan kuin ne tuntuvat tukevan hänen elämänhallintaansa, mutta yleisemmin voimme kysyä, mitä kuolema tässä ajassa merkitseekään.

Modernin ihmisen ”tyhjä” kuolemasuhde on kehittynyt neo-modernin ihmisen ahnaaksi kuolemasuhteeksi. Kuolemasta puhutaan, kuolemaan halutaan valmistautua, kuolema myy niin viihtessä kuin vakavammissakin aiheissa. Kuoleman konkreettinen todellisuus ei ole niinkään tärkeää, vaan mielikuvat kuolemasta. Modernin aikakauden loppupuolella herännyt kuoleman kieltämisen kritiikki on suurelta osin omaksuttu osaksi nykyajan ihmisen moraalialueita. Kuolema on tärkeä asia. Se ei kuitenkaan saa häiritä arkielämää, vaan sen tulee tuoda elämään lisäarvoa ja tukea pyrintöjämme kohti yhä myyvämpää minuutta ja tuottoisampaa elämäprojektia.

Näihin hieman kynysiini mietteisiin päätän vuoden 2016, joka on vienyt monta taiteen ja viihteen taitajaa ja tuonut paljon huolta ja murhetta meille eloon jääneille. Vuodesta 2017 toivon valoisampaa ja toivorikkaampaa. Rauhallista vuoden vaihdetta ja uutta vuotta kaikille lukijoille!